

BUFdir

Anders Eriksen

anders.eriksen@bufdir.no

SAFO – Innspill om veileder om Råd for mennesker med nedsatt funksjonsevne

Viser til forespørsel om innspill til revisjonen av veilederen om Råd for mennesker med nedsatt funksjonsevne.

Generelt

SAFO mener at Veileder om Råd for mennesker med nedsatt funksjonsevne er god, informativ og innholdsrik – med nyttige lenker for utdypning og gode eksempler. Nedenfor stående er innspill som vi håper kan bidra med ytterligere forbedringer.

Norge består av 356 kommuner og 11 fylker. Kommunalt og fylkeskommunalt selvstyre innebærer naturlig nok kommunale og fylkeskommunale forskjeller, noe som selvfølgelig også innebærer til dels store forskjeller i hvordan Rådene fungerer, og hvordan kommune-/fylkesadministrasjonene, kommune-/fylkespolitikere og organisasjonsrepresentantene i Rådene oppfatter Rådets oppdrag, funksjon og innflytelse.

Tilbakemeldingen fra våre representanter i Rådene varierer. Noen Råd fungerer veldig bra, mens andre bærer preg av manglende kommunikasjon og samarbeid med administrasjon og politikere.

I SAFO ønsker vi tydeligst mulig tale i veilederen, slik at lovregulerte forhold og nasjonale råd ikke forsvinner i vag og utydelig tale. Spesielt i de tilfellene hvor veilederen refererer til anbefalinger ønsker vi at formuleringene understreker ønsket praksis.

Rent pedagogisk vil en innledning under overskriften «Hvorfor skal vi ha medvirkning gjennom Råd» kunne bidra til større forståelse. Mange kommuner/fylkeskommuner har nok ikke et bevisst forhold til hva Rådene kan bidra med, men ser på disse mer som «sand i skoen», noe de må ha fordi det er hjemlet i kommuneloven. Helt først i innledningen til veileder, bør det derfor forklares om funksjonshemmedes demokratiske underskudd samt refereres og tydeliggjøres hva menneskerettighetene (CRPD) sier om viktigheten av god medvirkning fra funksjonshemmedes representanter.

En slik innledning bør også understreke at Rådet kan være en stor ressurs i kommunenes og fylkeskommunenes arbeid. Forutsetningen er at Rådene brukes slik de er tenkt, og at de aktiveres, gis reell mulighet for god opplæring, samarbeid, dialog, kommunikasjon og påvirkning. Da kan Rådene bli et godt verktøy i kommunal og fylkeskommunal politikk for funksjonshemmede.

Praktisk

I SAFO mener vi at veilederen bør finnes i begge skriftmålfomer – både bokmål og nynorsk. Innholdet i veilederen oppleves av noen som litt vanskelig tilgjengelig, og dette blir ekstra utfordrende når veilederen ikke er tilgjengelig på eget skriftmål.

Vi ønsker oss også en fullstendig innholdsfortegnelse som automatisk legges øverst, når utskriftsversjonen kommer opp. Mange foretrekker papirversjon i stedet for, eller tillegg til, den digitale. En god, oversiktlig og fullstendig innholdsfortegnelse i starten på en slik papirversjon kan ikke overvurderes.

Det kan til tider være en utfordring, særlig når veilederen leses digitalt, at informasjonen ikke nødvendigvis er plassert der hvor den enkelte leser vil lete. Det er derfor mulig at enkelte opplysninger bør gjentas under forskjellige overskrifter.

HVA ER RÅDET FOR PERSONER MED FUNKSJONSNEDESETTELSE:

Hva kan Rådet bestemme

Det er et stadig tilbakevendende tema, at administrasjonen eller politikerne i kommunene gir Rådet beskjed om at det ikke har anledning til å ta opp andre saker enn hva som er på den kommunale (evt. fylkeskommunale) agendaen. Det er derfor et poeng at veilederen i dette innledningskapitlet understreker at Rådet kan ta opp saker på eget initiativ.

Det vil også være en fordel om man i tilknytning til dette gir noen eksempler på slike saker fra en eller flere kommuner, gjerne med beskrivelser av prosessene som har foregått. Her kan det også være en ide å legge ved eksempler på saksbehandlingsregler som gjelder i kommuner hvor vi vet at rådene fungerer godt (Sarpsborg er en av disse godt fungerende kommunerådene)

Hvilke saker jobber Rådet med?

Eksempel «Likestilling innan skole og utdanning»

Kommunane har ansvar for grunnskoleopplæring, og fylkeskommunane har ansvar for opplæring i vidaregåande skole. Rådet bør for eksempel ha oversikt over midlane som er avsett til grunnskole og vidaregåande opplæring i årsbudsjettet og økonomiplanen og vurdere om midlane er tilstrekkelege for å sikre likeverdig opplæring.

Det fremstår her som at Rådet skal ha innsikt i budsjettposter og om det er bevilget, eller foreslås bevilget tilstrekkelig med midler. Det er ikke nødvendigvis like mulig for Rådsmedlemmene å vurdere om økonomiske avsetninger i kommunale/fylkeskommunale budsjetter har riktig størrelse. Rådene kan imidlertid si noe om innholdet og hvordan kvaliteten oppleves. Rådet kan eksempelvis vurdere om det må være mulig for alle å gå på nærskolen sin, at det ikke er ventetid på utredning for spesialpedagogikk timer, om man får god og tilpasset opplæring med nødvendige hjelpemidler, at heisene alltid skal være ulåste eller at man ikke bruker leirskoler som er utilgjengelige. En slik konkretisering bør derfor spesifiseres i veilederen.

ARBEIDET I RÅDET

Til tider får vi rapporter om Råd som fungerer dårlig rett og slett med bakgrunn i interne konflikter blant representantene. Konfliktene kan gå på kryss og tvers mellom organisasjonsrepresentantene, mellom organisasjonsrepresentanter og politikere, mellom administrative ressurser og organisasjonsrepresentanter eller som følge av rent personlige antipatier.

Skal Rådet fungere må det samarbeides og kommuniseres. Det innebærer fleksibilitet, dialog og samarbeidsvilje. Det kan kanskje være en ide med noen setninger om dette som innledning under dette kapitlet, samt en anbefaling om hva som kan gjøres dersom konfliktene oppstår.

Rådsmedlemmenes plikter og rettigheter

Rett til fri fra skolen

Her mangler det henvisning til de som er studenter ved høyskoler/ universitet

SPESIELT FOR RÅDSSEKRETÆRER OG ADMINISTRASJON

Rollen til rådssekretæren

En av rådssekretærens viktige oppgaver/rolle er også, å informere og finne frem aktuelle politiske saker. Mange saker sendes ikke til rådet, og for organisasjonsrepresentantene er det vanskelig å vite hva som er på gang. Henvisning til denne oppgaven er for så vidt inkludert under avsnittet om «Når skal rådet involveres»? Vi anbefaler imidlertid at dette understrekes tydelig også under overskriften «Rollen til rådssekretæren». Det kan både legges inn som et punkt under hoved-overskriften, og som en nærmere presisering under «Hva er ditt ansvar?».

Opgavene til rådssekretæren og administrasjonen

Hva er ditt ansvar

Til tider får vi tilbakemelding om at administrasjon, sekretariat opptre som at det er de/ den som legger rammene for Rådets arbeid. Et eksempel på dette er sekretærer som insisterer på at protokoller skal føre slik som det gjøres i andre aktuelle møter. Det kan innebære at områder/diskusjoner som er viktige i Rådets møter ekskluderes fra referatene.

Det bør tydeliggjøres under dette avsnittet at det er Rådet som legger føringer for Rådets arbeid, blant annet hva som skal protokollføres, hvilke saker som tas opp av Rådet og hvilke saker Rådet kan uttale seg om. Dette er ikke noe som sekretæren eller administrasjonen skal legge seg bort i.

Når skal rådet involverast?

Det er en utfordring for mange Råd at Rådene og de politiske utvalgene/komiteene får sakene samtidig. Dermed vil utvalgene som innstiller på sakene ikke rekke å få innspill fra rådet i sin behandling. Det er veldig bra at det i veilederen refereres til Trondheim kommune som et positivt eksempel på tidlig involvering. Det bør imidlertid presiseres enda tydeligere i teksten, at Rådet må få saken slik at de får tilstrekkelig tid til å uttale seg i forkant av saksbehandlingen i de politiske utvalg/komiteer

I enkelte kommuner sitter Rådsrepresentanter med i Fordelingsutvalg, de får være med som observatører med talerett i referansegrupper, byggekomiteer, faste utvalg og andre møteplasser med administrasjon og politikere. Disse mulighetene nevnes i veilederen under «Hvordan kan Rådet påvirke» - under hovedoverskriften «Spesielt for medlemmene av Rådet». En slik anbefaling bør også tydeliggjøres i dette kapitlet da man må regne med at det først og fremst er her at kommune- fylkesadministrasjon og politikerne vil lete etter sine forpliktelser knyttet til Råd for funksjonshemmede.

HVORDAN OPPRETTE RÅDET

Kven foreslår kandidatar?

Veilederen utdyper følgende under «Hvem kan foreslå kandidater»:

Dersom organisasjonane har få eller ikkje noko lokale lag, kan kommunen/fylkeskommunen ta kontakt med paraplyorganisasjonar på fylkesnivå for å få forslag til personar som kan veljast til rådet.

SAFO mener det er et svært viktig utgangspunkt at medlemmene er hjemmehørende/ bostedsfaste i kommunen hvor de er valgt inn i Råd for funksjonshemmede. Vi ser at det i enkelte tilfeller kan være nødvendig å gå over kommunegrensen, men vi foreslår en sterkere tydeliggjøring av at dette må være i absolutte unntakstilfeller.

Hvem kan sitte i Rådet

I veilederen formuleres følgende:

Det er vanleg at representantar foreslåtte av organisasjonane til funksjonshemma utgjer eit fleirtal av medlemmene til rådet.

SAFO mener formuleringen er for vag. Vi ser for mange tilfeller hvor politikere er i flertall. Vi mener det her nok en gang bør presiseres at Rådene er en medvirkningsordning som skal kompensere for underrepresentasjon av funksjonshemmede i de demokratiske kanalene, og at det «sterkt anbefales» at representanter fra organisasjoner av funksjonshemmede er i flertall.

Vi ser også at det i mange tilfeller er politikere som sitter med lederskapet i Rådet. Lederen har stor innflytelse når det gjelder agenda og ved stemmelikhet innehar lederen en dobbeltstemme. Med samme utgangspunkt som ovenfor, bør lederen komme fra funksjonshemmedes representanter. Vi anbefaler en kommentar knyttet til dette, og med en tydelig formulering om at dette sterkt anbefales.

Hvor mange kan sitte i Rådet

Det er kommunestyret og fylkestinget som bestemmer hvor mange medlemmer Rådet skal ha. Det er viktig at Rådet har tilstrekkelig med medlemmer, men tilbakemeldinger tyder på at antall medlemmer og ikke minst varamedlemmer, i noen tilfeller er flere enn hva som er hensiktsmessig og realistisk i forhold til kommunestørrelse og representative organisasjoner av funksjonshemmede. Mange kommuner/ fylker velger å oppnevne en vara for hver representant. Dette kan fort bli en begrensning i oppnevning og i Rådets arbeid.

Vararepresentanter som skal fungere godt vil ha en fordel av å delta på Rådets møter med jevne mellomrom. Veilederen kan med fordel presisere at det kan være gunstig med en fast

møtende vararepresentant samt noen ekstra (avhengig av hvor stort Rådet er), og at det ikke er obligatorisk med personlige vararepresentanter.

Politikarar i rådet

Fleire stader har ein gode erfaringar med å ha kommunestyrerepresentantar med i rådet. Ein politikarrepresentant vil kunne styrke kontakten mellom rådet og kommunestyret og kommunale utval.

Engasjerte politikere i Rådet, som samtidig sitter sentralt i kommune/fylkesstyrer vil kunne bidra med åpne kommunikasjonslinjer inn til kommunale og fylkeskommunale beslutningstakere. Rådene skal være et organ for dialog, og skal spre kunnskap og erfaringer inn til kommunale og fylkeskommunale premiss- og beslutningstakere.

Politikerne som forstår hvilken rolle de skal ha i Rådet, som bruker sine kanaler, og som forstår at Rådsarenaen ikke er en partipolitisk slagmark, vil være svært verdifulle representanter i et Råd. Tilbakemeldinger tyder da også på at politikere stort sett er et positivt tilskudd. Imidlertid finnes det eksempler på politikere som er mer opptatt av egen agenda enn å bidra til å gi gode Råd i den kommunale- fylkeskommunale politikken for funksjonshemmede. SAFO anbefaler en tydeliggjøring av dette, både under denne overskriften, og under overskriften «Hvem representerer du».

[Kva seier lov og forskrift?](#)

Kva inneber det at rådet er ein del av kommuneloven?

Det må stå her eller et annet sted at dersom kommunen vedtar viktige saker uten at rådet involveres, kan det være lovbrudd. Tre personer i kommunestyret kan be Statsforvalteren om lovlighetsvurdering av vedtaket. Det har skjedd at Statsforvalteren har opphevet vedtak på saker som ikke er sendt eldrerådet, ungdomsrådet eller rådet for funksjonshemmede.

Med vennlig hilsen

Samarbeidsforumet av funksjonshemmedes organisasjoner

Tom Tvedt
Styreleder

Janne Skei
Daglig leder

